

panolla de dacsà'; una falsa anàlisi en la combinació *panolla dàcsia* i semblants com a *panolla d'àcsia*, *grana d'àcsia*, etc. era quasi fatal, i en tot cas el trasllat de l'accent de la nísba en *-i*, *-iya*, a l'arrel, sempre que aquesta tenia síl·laba tancada o llarga, era de llei en àrab vulgar. Podem confirmar-ho del tot, gràcies al diccionari manuscrit menorquí de Febrer i Cardona (princ. S. XIX), que registra justament la forma *dàcsia* (p. 10a), però amb la definició «cast. *panizo*, fr. *panis*, ll. *panicum*». Ara bé aquesta derivació en *-iya* ens aporta una comprovació benvinguda que *dàqsa* fou realment aràbic, que no és dir si fou pròpiament àrab, o semític, o si era adoptat i transmès per l'àrab.

¹ On pronunciarien *datxa* però Moll (RFE xxvi, 544) ho nega. Carles Salvador posava *dacsà*, en la base 21 de la seva ortografia, com a mot pronunciat amb *s* sonora; J. G. M. no ho ha sentit mai així i jo tampoc.

Dàtil, *dactílic*, *dactilo-*, *dactilògraf*, *-fa*, *dactilografia*, *dactilologia*, *dactilòpter*, *dactiloscòpia*, V. *dàtil Dada*, *dàdiva*, *dador*, V. *dar*

DAGA, mot comú a totes les llengües romàniques d'Occident i a d'altres llengües europees; d'origen desconegut: encara que apareix primerament a les Illes Britàniques, i en part de les llengües pot venir de les cèltiques, en d'altres no; ni tan sols en les britòniques i gaèliques no sembla ser originàriament cèltic; més aviat potser seria un mot oriental del llatí vulgar tardà.

□ 1.ª doc.: c. 1385, Eiximenis:

«Anaren al dit camp, e aquí cascun combatia ab son pal (par?) de matí e de vespre, firent-lo primerament ab lança, après ab spasa e puys ab *daga*», *Dotzèu* (§ 227; de nou en el § 331). «Venuda --- una *daga* d'armes a N P. Redon, mercader, quinze sous», a. 1388, i altres cinc testimonis rossellonesos fins a 1403, *InvLCat*. Apareix després en StVicentF (*Quar.*, 47.209); en un doc. urgellenc de c. 1420 sembla que s'ha d'esmenar *dada* errada per *daga*: «feriren aquí un de *dada*, altres de spassa, altres de axa» (*CoDoACA* xxxv, 118); «e entrà dins la liça, armat axí com se pertanyia, ab gran sforç que en si mostrava, ab atxa, spasa e *dagua*», JoMartorell (*Ag.* i, 155); «*daga* o punyal: sicca, pugio», OPou (*TbPu.*, 173). També apareix en el *Blandin de Cornoalha*, S. xiv, v. 1539, text en llengua d'oc però que es té per escrit per un català.

En les altres llengües romàniques: port. *daga* i *adaga*, aquest com a forma normal, i el derivat *adagada* ja es troba en Diogo do Couto, a la fi del S. xvi. Del cast. *daga* hi ha testimonis aragonesos des de c. 1400 i de 1469 (amb un de *daguero* de 1450); de Castella n'hi ha des de fi del S. xv. Oc. *daga* apareix en una poesia del S. xiv o xv, i en un text en prosa del xv; un *daic*, prob. 'punyal' surt en el xiv, forma amb fonetisme nord-occità, d'on també una forma *daiga* que *AlcM* troba en un doc. cat. de 1459. El fr. *dague* es pot datar de c. 1300 i probablement ja abans; l'it. *Jaga* ja en el S. xiv. No hi ha cap raó per creure que

en català ni en les altres llengües romàniques sigui manlleu de l'italià, com suposaren *AlcM*, *FEW*, etc.; veg. la meua exposició una mica més detallada en el DCEC (II, 103-4). No repetiré tot el que hi vaig consignar, però heus ací encara els punts cabdals referents a les llengües no romàniques.

L'angl. *dagger* es troba ja en Chaucer († 1400), i com que té al seu costat un verb *dagge* 'perforar, apunyalat', també ja en el S. xiv, el substantiu apareix com si fos un nom d'agent d'aquest verb, però el mateix la fonètica històrica que la manca de documentació més antiga s'oposen a admetre que siguin mots originaris del fons anglo-saxó de l'idioma, i no hi poden ser molt més antics que les dates indicades. Per la mateixa raó tampoc ho poden ser gaire més en francès.

De l'al. *degen* i de les seves variants hi ha exs. des de 1400 (la major part provinents de la part Est del territori); formes semblants, de més a més, existeixen en neerlandès i baix alemany (des de l'època mitjana d'aquestes llengües), en danès, en txec i en hongarès. En romànic, en anglès, etc., el mot significa 'daga, espècie de punyal', mentre que l'al. *degen* és 'espasa'. La *e* radical discrepant, de l'alemany, potser s'explica per la influència de l'homònim *degen* 'heroi, paladí' (mot d'origen independent, pròpiament germànic) i qui sap si això influí també, més o menys, en la diferència de sentit que presenta en alemany, enfront de les altres llengües.

Schuchardt, *Globus* LXXX, 204-7 (i *ZRPb.* xxvi, 103, 115), va suposar que *daga* provenia d'un ll. SPATHA DACA 'espasa dels dacis', abreujat en *DACA: realment és un fet que aquest poble se servia, com a arma característica, d'una espècie de sabre curt i corbat, i el fet que *sica* 'punyal', arma nacional dels tracis, es va popularitzar en l'ús dels romans, li donava un paral·lel per suposar que havent-se usat poc aquest tipus d'arma en l'època romana, solament dugué una vida anònima en l'Antiguitat i en la major part de l'Edat Mitjana, però després gràcies a alguna innovació en la forma de les armes, de sobte es difongué en els Ss. XII-XIII i començà a aparèixer en els docs. Històricament això era ja molt hipotètic, i en l'aspecte fonètic hi havia un greu obstacle: la *-g* francesa i anglesa, essent un mot tan antic, i pròpiament llatí, hauria obligat llavors a creure que eren formes manllevades d'una llengua meridional.

Ara bé, avui les dades obliguen més aviat a sospitar una transmissió en sentit oposat. *Daggarium* i *dagger* apareixen en els Estatuts del rei Guillem d'Escòcia, c. 1200, i en altres fonts britàniques del S. xiv citades per Du C., i el suplement de Baxter-Johnson ha aportat diversos testimonis arcaics d'aquesta procedència: *daggardum* c. 1190, *dagga* 1332, *daggarium*, *-ggerius*, diversos cops a fi del S. xiv; el b. ll. *daca* 'daga' apareix en el dicc. de l'anglès John of Garland, de la primera meitat o mij. S. XIII. És difícil que aquesta especial freqüència en terres britàniques sigui deguda a una casualitat, i comença de semblar dubtós que el mot hi vagi ser portat pels normands de Guillem el